

CES

CENTRUM EKONOMICKÝCH STUDIÍ VŠEM

22

ISSN 1801-1578 (elektronická verze)
ISSN 1801-6871 (tištěná verze)

vydání 22 / ročník 2006 / 7. 12. 2006

Bulletin CES VŠEM

V TOMTO VYDÁNÍ

Ekonomická předpověď Evropské komise

Příspěvek shrnuje poznatky z publikace ECFIN „Economic Forecasts“, v níž se analyzuje uplynulý vývoj a aktualizuje předpověď ekonomických ukazatelů pro roky 2007 a 2008 v zemích Evropské unie. Zdůrazňuje se vzestupné, široce založené oživení s očekávaným ekonomickým růstem mezi 2 % až 3 %.

R. Vintrová (strana 1)

Dlouhodobá udržitelnost veřejných financí v EU

Příspěvek shrnuje hlavní poznatky z materiálu Evropské komise, který zkoumá dlouhodobý dopad stárnutí obyvatelstva a dalších faktorů na udržitelnost veřejných financí.

V. Spěváček (strana 6)

Nové údaje o stavu korupce v ČR - zamračeno

Příspěvek se věnuje hodnocení aktuálního stavu korupce v České republice na základě údajů několika mezinárodních institucí a poukazuje na dvě klíčové studie jedné z nich, Transparency International, která se zabývá hodnocením, měřením a bojem proti korupci v ČR.

L. Gregorová, M. Žák (strana 7)

OECD analýza informačních technologií pro rok 2006

OECD publikovala analýzu vývoje a nových perspektiv na trhu informačních a komunikačních technologií v roce 2006. Zaměřuje se na některé strukturální změny, na vstup zemí mimo OECD na ICT trh, zejména Číny a Indie a jeho dopady na celosvětový trh. Vybrané informace z této studie jsou předmětem tohoto příspěvku.

P. Doucek, J. Pour (strana 10)

Ekonomická předpověď Evropské komise

Generální ředitelství pro hospodářské a finanční záležitosti (ECFIN) vydalo v listopadu 2006 další ekonomické předpovědi - „**Economic Forecasts**“. Jde o pravidelně pololetně vydávané zprávy, které hodnotí vývoj v uplynulých letech a aktualizují prognózu hlavních rysů ekonomického vývoje v členských, přistupujících i kandidátských zemích na další dva roky (2007 a 2008) s odkazem na vývoj u hlavních obchodních partnerů EU. Zvláštní pozornost je tentokrát věnována udržitelnosti půjček soukromého sektoru a dynamice cen na trhu bytů.

Zpráva má 6 kapitol, které obsahují vývoj světové ekonomiky, analýzu vývoje v eurozóně a zemích EU-25 jako celku, krátké shrnutí vývoje v jednotlivých členských zemích, v zemích přistupujících a v zemích kandidátských, jakož i v hlavních regionech mimo EU (USA, Japonsko a Čína). Analytické pasáže zabírají 128 stran, za kterými následuje statistická příloha o 36 stranách.

Současně se vydává rozsáhlý doprovodný materiál „**Statistical Annex of European Economy**“ o 216 stranách, který dokumentuje vývoj v dlouhých časových řadách, zachycujících hlavní statistické ukazatele v členských zemích od roku 1960, event. od roku 1995 s aktualizací údajů za roky 2005 a 2006 a předpovědi pro roky 2007 a 2008.

Celkový charakter zprávy je tradičně střízlivý. Po výraznějším vzestupu ekonomického růstu v EU blízko ke 3 %, očekávaném v roce 2006, se předpokládá v dalších dvou letech mírné zpomalení pod 2,5 %. Ve zdůvodnění se uvádějí zejména vyšší úrokové sazby, zpomalení americké ekonomiky a důsledky zvýšení daně z přidané hodnoty v Německu z 16 % na 19 % od počátku příštího roku.

1. Globální ekonomický růst

Prognóza globálního vývoje a vývoje v hlavních světových regionech se víceméně shoduje s poznatky, obsaženými v nedávných předpovědích jiných mezinárodních institucí. Předpokládá se **zpomalení růstu světové ekonomiky** z 5,1 % v roce 2006 na 4,6 % v roce 2007 a na 4,7 % v roce 2008.¹ Výhled světové ekonomiky Mezinárodního měnového fondu (World Economic Outlook) ze září 2006 předpokládal poněkud mírnější zpomalení v roce 2007 na 4,9 % (viz stručný přehled v Bulletinu CES VŠEM, č. 20, 2006, s. 1).

Předpověď se opírá o předpoklad „měkkého přistání“ v USA a robustního růstu v dalších světových regionech. Předpokládá příznivý vývoj akciových trhů, zdravou finanční pozici korporací a pokračující pozitivní růstová očekávání. Nedávný pokles cen energií, který následoval po dramatickém letním vzestupu, způsobeném geopolitickým napětím na Blízkém východě, přispěl k příznivé předpovědi. Pokles dlouhodobých úrokových měr od července 2006 odráží zpomalování ekonomiky USA a fakt, že inflační očekávání zůstávají pod kontrolou.

Očekávání robustního globálního růstu nehledě na zpomalení v USA je zdůvodněno silnými růstovými podněty ve světové ekonomice. Indikátor vývoje zpracovatelského průmyslu PMI, který obvykle dobře zachycuje růst světo-

vého obchodu, signalizuje pokračování robustního růstu v celé druhé polovině roku 2006. Indikátory růstu výkonu a přílivu nových zakázek se stabilizují na trendové úrovni v průběhu 4. čtvrtletí 2006. Předpokládáné mírné zpomalení ekonomické aktivity v globálním měřítku, vyvolané zpomalením v ekonomice USA, je způsobeno ochlazením na trhu s nemovitostmi, v bytové výstavbě i ve výdajích na spotřebu domácností. Na rozdíl od zpomalení na počátku tisíciletí však ostatní regiony nejsou zpomalením v USA natolik dotčeny.

Růst globálního dovozu zboží a služeb (s vyloučením EU) se předpokládá ve výši 8,8 % v roce 2006 se snížením na 8,2 % v roce 2007 a na 7,7 % v roce 2008. Pokles tempa je způsoben snížením příspěvku USA z 1,7 % v roce 2006 na 1,2 % v roce 2007, zatímco příspěvek Japonska a ostatních asijských zemí zůstává stejný.

Pokles cen ropy z letního vrcholu 80 USD za barel pod 60 USD v říjnu podpořil příznivá očekávání, i když se uvažuje s poměrně vysokými cenami po celé prognózané období. Do předpovědi je zabudován předpoklad cen ropy Brent za barel ve výši 65,6 USD v roce 2006 a jen jejich mírné zvýšení na 66,3 USD v roce 2007 a 68 USD v roce 2008.

Růst dlouhodobých úrokových měr, ke kterému docházelo při zpřísňování měnové politiky v USA, se již při celkovém zpomalení ekonomiky zastavil a sazby u dlouhodobých dluhopisů začaly klesat. Cyklus zpřísňování měnové politiky FEDu se pravděpodobně blíží ke konci. To bude mít vliv na výnosovou křivku na ostatních trzích (zatímco dlouhodobé míry poklesly, krátkodobé pokračují ve vzestupu). Zdá se, že světové trhy počítají s „měkkým přistáním“ ekonomiky USA a s ústupem inflačních tlaků.

V průřezu podle světových regionů je nejdynamičtější oblastí Asie, zejména Čína (viz tabulka 1).

Tabulka 1: Mezinárodní prostředí (roční růst v %)

	2005	2006	2007	2008
	HDP ve stálých cenách			
USA	3,2	3,4	2,3	2,8
Japonsko	2,6	2,7	2,3	2,1
Asie (bez Japonska)	8,4	8,4	8,0	8,0
z toho: Čína	10,2	10,4	9,8	9,7
ASEAN 4 ^{a)} +Korea	4,8	5,1	4,9	5,0
Přistupující/kandid. země	6,4	6,1	6,1	6,1
CIS	6,4	7,1	6,7	6,7
z toho: Rusko	6,4	7,1	6,7	6,7
Blízký východ	6,9	5,5	5,4	5,2
Latinská Amerika	4,3	4,7	4,0	3,7
Subsaharská Afrika	5,1	4,6	6,1	5,5
Svět	4,9	5,1	4,6	4,7
Svět bez EU-25	5,6	5,7	5,2	5,2
	Světový obchod			
Světový dovoz	7,1	9,5	7,6	7,3
Světový dovoz bez EU-25	8,2	9,1	8,3	7,9
Exportní trhy mimo EU-25	9,0	9,6	8,6	7,8

^{a)}ASEAN4: Indonésie, Malajsie, Filipíny, Thajsko

Pramen: Economic Forecasts, Autumn 2006. European Economy 2006, No. 5, s. 19.

Všeobecně příznivý výhled světové ekonomiky má svá rizika spíše směrem dolů, pokud by zpomalení růstu

v USA bylo větší než předpokládané. Nehledě na vysoké ceny ropy v 1. pololetí 2006 byl ekonomický růst v USA, v Asii (s výjimkou Japonska) a v zemích exportujících ropu rychlejší než očekávaný. Pro USA se pro další období předpokládá zpomalení, které však má být vyváženo zrychlením v ostatních světových regionech. Výsledkem těchto protisměrných pohybů by mohl být ekonomický růst v letech 2007-2008 mírně nad 4,5 %. Současně se předpokládá slabé zmírnění růstu světového obchodu z očekávaných 8 % v roce 2006 na 7 % v následujících dvou letech.

2. Ekonomiky eurozóny a EU

Oživení je na vzestupu a rozrůstá se do šířky, takové je hlavní poselství provedené analýzy. Po nepříliš úspěšných letech jen mírného vzestupu HDP v reálném vyjádření kolem 1,3 % v eurozóně a 1,7 % v EU (měřeno od poloviny roku 2003 do konce roku 2005) ekonomika změnila chod a od počátku roku 2006 začala růst tempy přesahujícími 2 % ročně.

Vývoj v roce 2006

Podzimní předpověď očekává **zrychlení temp růstu HDP** v eurozóně z 1,4 % v roce 2005 na 2,6 % v roce 2006 a v EU z 1,7 % na 2,8 % ve stejných letech. Jde o nejlepší výsledek od počátku roku 2001. Zmenšuje se tak mezera mezi pozitivními výhledy, založenými na konjunkturálních průzkumech a smíšeně vyznívajících „tvrdými“ daty.

Oživení v roce 2006 má široký základ s podněty ve všech hlavních složkách poptávky. Domácí poptávka (kromě tvorby zásob) přispívala k průměrnému čtvrtletnímu růstu 0,7 p.b. Příspěvek čistého vývozu byl nižší (0,2 p.b.), zaznamenal však silné zlepšení oproti nepříznivé situaci předchozího roku.

Tabulka 2: Růst HDP a jeho složek v eurozóně

(Upraveno sezónně a podle počtu pracovních dní)	Mezičtvrtletní změny v %			
	05Q3	05Q4	06Q1	06Q2
HDP	0,6	0,3	0,8	0,9
Soukromá spotřeba	0,7	0,1	0,7	0,3
Spotřeba vlády	0,7	0,2	0,8	0,4
Hrubá tvorba fixního kapitálu	1,2	0,4	0,9	2,1
Změna zásob (% HDP)	0,0	0,5	0,0	0,2
Vývoz zboží a služeb	2,6	0,9	3,9	1,3
Dovoz zboží a služeb	2,5	1,6	2,9	1,2
	Příspěvky v p.b.			
	05Q3	05Q4	06Q1	06Q2
Soukromá spotřeba	0,4	0,0	0,4	0,2
Spotřeba vlády	0,1	0,0	0,1	0,1
Hrubá tvorba fixního kapitálu	0,3	0,1	0,2	0,5
Změna zásob	-0,3	0,4	-0,4	0,1
Čistý vývoz	0,1	-0,3	0,5	0,1

Pramen: Economic Forecasts, Autumn 2006. European Economy 2006, No. 5, s. 23.

Zrychlení růstu se prosadilo ve velkých státech eurozóny – ve Španělsku činil průměrný čtvrtletní růst HDP 0,9 %, v Německu, ve Francii a v Nizozemí 0,8 % a v Itálii stále ještě „zdravých“ 0,6 %. Některé pochybnosti o intenzitě vzestupu v 1. pololetí 2006 ovšem zůstávají, jako je volatilita tvorby zásob, vliv mimořádného podnětu Mistrovství světa ve fotbale nebo neobvyklý vzestup stavební produkce ve 2. čtvrtletí, kompenzující výpadek 1. čtvrtletí, který byl zaviněn špatným počasím.

Významným růstovým podnětem byl **vzestup investic**. Růst hrubé tvorby fixního kapitálu, který činil v roce 2005 čtvrtletně 0,9 %, se zrychlil ve 2. čtvrtletí 2006 na 2,1 %.

Současně se výrazně zvýšilo využití kapacit na 84 %, jak bylo vykázáno ve 4. čtvrtletí. Vzestupný trend investic následoval po výrazném zvýšení zisků podniků v průběhu posledních dvou let. Jejich růst byl podporován jen mírným růstem pracovních nákladů a v nedávné době též výraznějším zvýšením produktivity práce.

Růst náhrad zaměstnancům na osobu v nominálním vyjádření se od roku 2005 pohybuje kolem 2 %. Růst produktivity práce se přitom v 1. polovině roku 2006 zrychlil na 2 %. To představuje významný obrat proti růstu o pouhých 0,7 % ročně v průběhu posledních 5 let. Rychlou dynamiku lze zaznamenat i v úvěrování podniků. Přírůstek úvěrů nefinančním institucím činil ve 2. čtvrtletí 2006 v ročním vyjádření 11 %, což je nejrychlejší vzestup od roku 2001. Podmínky financování v podnikatelském sektoru zůstávají příznivé nehledě na zvýšení základních úrokových sazeb ECB, které se dosud do úvěrů poskytovaných podnikům nepromítlo. Náklady externího financování zůstávají v historickém srovnání nízké a nedosahují ani 4 %.

Situace na trhu práce se zlepšila. Růst zaměstnanosti v eurozóně se zrychlil v 1. pololetí 2006 (na celoroční bázi) na 1,5 % oproti 0,7 % v předchozím roce. To je největší vzestup od druhé poloviny roku 2000. Míra nezaměstnanosti se snížila ve 2. čtvrtletí 2006 na 7,9 %, což je nejnižší údaj od pozdních měsíců roku 2001.

Uváděná zlepšení se významně podílejí na celkové důvěře spotřebitelů a na **zvýšení sklonu ke spotřebě**, doprovázeném poklesem míry úspor domácností. Soukromá spotřeba expandovala tempem 1,9 % na roční bázi nehledě na mírný pokles reálných náhrad zaměstnancům. Rychle se zvyšovaly půjčky domácnostem (o 9,7 % meziročně ve 2. čtvrtletí), jejichž největší část se týkala trhu s byty, avšak spotřební úvěry vzrůstaly rovněž výrazně. Tento vývoj je způsoben přetrvávajícími nízkými úrokovými sazbami.

Udržitelnost cenového vývoje na trhu bytů lze zpochybnit. Růst celkových půjček sektoru domácností (bankovních i nebankovních) se počátkem roku 2006 zvýšil na 10 %, což je těsně pod vrcholem z konce 90. let. Měřeno ve vztahu k HDP klouzavý průměr růstu dluhu ve 4. čtvrtletí 2005 již převýšil vrchol zadluženosti z roku 1999 a dosáhl 5 % HDP. Domácnosti byly po přijetí eura schopné financovat vzrůstající ceny bytů, neboť v důsledku nižších úroků se jim usnadnil přístup k půjčkám. Tento vývoj se týkal zejména Řecka, Španělska, Irska, Itálie a Portugalska. Nadprůměrné míry inflace v některých zemích přitom snížily reálné úrokové míry, což dále vyvolalo poptávku po úvěrech a vedlo ke zvyšování cen bytů. Pokud úrokové sazby porostou a příjmy sektoru domácností budou méně příznivé, nebude nadměrný růst zadluženosti a s ním spojený prudký vzestup cen domů a bytů udržitelný.

Příspěvek zahraničního obchodu k ekonomickému růstu se zmírňuje, zůstává však pozitivní. Trendová veličina ukazuje na růst exportu o 9,7 % v 1. pololetí 2006 na meziroční bázi (růst světového obchodu ve stejném vyjádření činil 7,1 %). V další části roku lze očekávat určité zpomalení vzhledem ke zpožděným efektům apreciacie eura, které zhoršují nákladovou konkurenceschopnost eurozóny. Nehledě na omezení ekonomického růstu v důsledku oslabených podnětů ze světového vývoje ve srovnání s předchozími roky je **výhled i nadále solidní, neboť se stal méně závislým na vývoji vnější poptávky**.

Rychlý růst bude pokračovat

Ekonomický růst v EU-25 se po 3 roky v řadě pohybuje mezi 2 až 3 %. Revize růstu HDP v roce 2006 na 2,8 %

podle podzimní předpovědi představuje zvýšení proti jarní předpovědi o 0,5 p.b. Tato revize je výsledkem vyššího než očekávaného růstu v 1. pololetí 2006. Podobně se zvyšuje předpověď i pro rok 2007 (o 0,3 p.b.), neboť se předpokládá vstup do tohoto roku se silnějšími růstovými podněty. Mírné zrychlení ekonomického růstu v eurozóně v roce 2008 ve srovnání s rokem 2007 je odůvodňováno vývojem v Německu, které by mělo překonat očekávané zpomalení z počátku roku 2007, vyvolané zvýšením daně z přidané hodnoty.

Tento vývoj je podpořen konjunkturními indikátory důvěry, z nichž většina se nachází na nejvyšší úrovni od roku 2001. Některé expektace se přitom proti nedávnému období mírně snížily, čímž se zúžila existující mezera mezi „měkkými“ a „tvrdými“ daty.

Příznivý vývoj se předpokládá jak v tempech ekonomického růstu, tak i v navazujícím poklesu míry nezaměstnanosti, ve snižujícím se deficitu veřejných rozpočtů a v návratu míry inflace ke 2 % (viz tabulka 3).

Tabulka 3: Základní ukazatele prognózy v EU-25 (roční změny v %, není-li uvedeno jinak)¹⁾

	2005	2006	2007	2008
HDP	1,7	2,8	2,4	2,4
HND (hrubý národní důchod)	1,6	2,9	2,4	2,4
Soukromá spotřeba	1,5	2,2	1,9	2,3
Spotřeba vlády	1,6	2,0	1,5	1,6
Hrubá tvorba fixního kapitálu	3,0	4,9	3,6	3,3
Změna zásob (v % HDP)	0,4	0,3	0,4	0,4
Vývoz zboží a služeb	5,2	9,7	6,5	6,2
Dovoz zboží a služeb	5,7	9,3	6,2	6,1
Zaměstnanost	0,9	1,4	1,1	0,9
Míra nezaměstnanosti ²⁾	8,8	8,0	7,6	7,3
Inflace ³⁾	2,2	2,3	2,3	2,0
Saldo sektoru vlády (% HDP) ⁴⁾	-2,3	-2,0	-1,6	-1,4
Veřejný dluh (% HDP)	63,3	62,5	61,4	60,4
Saldo běžného účtu (% HDP)	-0,4	-0,5	-0,4	-0,4

¹⁾ Rok 2005 předběžný údaj, roky 2006-2008 podzimní předpověď; ²⁾ V % z pracovních sil; ³⁾ Harmonizovaný index spotřebitelských cen, nominální změna; ⁴⁾ Včetně zisků z povolenek UMTS licencí.

Pramen: Economic Forecasts, Autumn 2006. European Economy 2006, No. 5, s. 31.

Hlavním nositelem ekonomického vzestupu je **robustní růst domácí poptávky**. Příspěvek spotřeby k tempu růstu HDP se v letech 2006-2008 pohybuje mezi 1,4 až 1,7 p.b. s kolísající tendencí. Příspěvek investic vrcholil v roce 2006, kdy by měl podle předpokladu dosáhnout 1,0 p.b. s klesající tendencí na 0,7 p.b. v dalších 2 letech. Jde zejména o investice do strojů a zařízení, které pomáhají překonat vznikající kapacitní omezení.

Vývoj na pracovním trhu, produktivita práce a JPN

Stoupající využití výrobních kapacit a optimistická očekávání vývoje poptávky podnítily též silný vzestup zaměstnanosti s tempy růstu kolem 1 % ročně (vrchol 1,4 % lze očekávat v letošním roce).

Míra nezaměstnanosti nabyla klesající tendenci jak v EU-25 a eurozóně jako celku, tak i ve velkých „starých“ zemích, jako je Francie, Německo, Španělsko a Itálie. K určitému zlepšení dochází též v Řecku, které se vyznačuje nejvyšší nezaměstnaností v rámci eurozóny. Výjimkou v okruhu starých členských zemí tvoří Portugalsko a Rakousko, kde míra nezaměstnanosti stagnuje (v posledně jmenované zemi však na velmi nízké úrovni). K výraznému poklesu dochází v nových členských ze-

mích s nejvyšší mírou nezaměstnanosti – v Polsku a na Slovensku. Tyto dvě země si přitom vyměnily místo na konci žebříčku – zemí s nejvyšší nezaměstnaností v rámci EU-25 se stalo od roku 2006 Slovensko (viz tabulka 4).

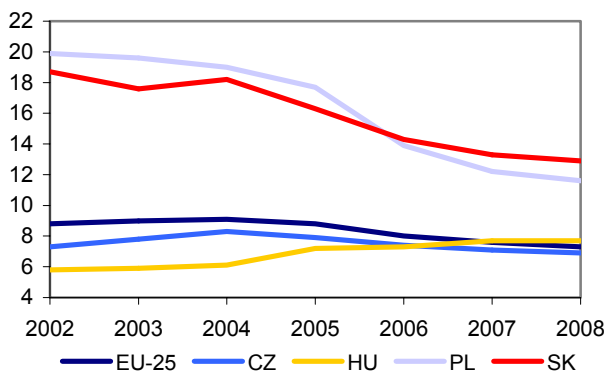
Tabulka 4: Míra nezaměstnanosti v EU-25 a vybraných zemích (v % civilní pracovní síly, 2002–2008)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
EU-25	8,8	9,0	9,1	8,8	8,0	7,6	7,3
FR	8,9	9,5	9,6	9,7	9,3	9,0	8,7
DE	8,2	9,0	9,5	9,5	8,9	8,4	7,8
ES	11,1	11,1	10,7	9,2	8,1	7,9	7,4
IT	8,6	8,4	8,0	7,7	7,1	7,0	7,0
GR	10,3	9,7	10,5	9,8	9,3	8,9	8,6
PT	5,0	6,3	6,7	7,6	7,6	7,7	7,7
AT	4,2	4,3	4,8	5,2	5,1	5,1	5,1
CZ	7,3	7,8	8,3	7,9	7,4	7,1	6,9
HU	5,8	5,9	6,1	7,2	7,3	7,7	7,7
PL	19,9	19,6	19	17,7	13,9	12,2	11,6
SI	6,3	6,7	6,3	6,5	6,1	6,1	6,0
SK	18,7	17,6	18,2	16,3	14,3	13,3	12,9

Poznámka: Rok 2006 odhad, 2007-2008 podzimní předpověď. Pramen: Economic Forecasts, Autumn 2006. European Economy 2006, No. 5, s. 146, vlastní úprava.

Česká republika patří k zemím s nejnižší mírou nezaměstnanosti v rámci postkomunistických nových členských zemí. V předchozích letech mělo nižší míru nezaměstnanosti Maďarsko (viz obrázek 1).

Obrázek 1: Míra nezaměstnanosti v EU-25 a vybraných zemích (v % civilní pracovní síly, 2002–2008)

Poznámka: Rok 2006 odhad, 2007-2008 podzimní předpověď. Pramen: Economic Forecasts, Autumn 2006. European Economy 2006, No. 5, s. 146, vlastní úprava.

Růst náhrad zaměstnancům na osobu v eurozóně mírně zrychluje (z ročního tempa 2,1 % v roce 2006 na 2,5 % v roce 2008), zatímco v EU-25 zůstává stabilní ve výši kolem 3 % v nominálním vyjádření. Ve velkých státech eurozóny byly ujednány mzdové dohody, které růst mírně zvýší, avšak stále zůstane mezi 2 až 3 % nominálně. V jednotlivých zemích mzdový růst značně kolísá, v roce 2006 se očekává nejnižší v Německu (0,4 %) a nejvyšší v Řecku (6 %). V nových členských státech je mzdový růst vyšší, což odráží jejich rychlejší tempa ekonomického růstu v procesu dohánění. Přitom však v Maďarsku dochází k určitému přestřelování růstu mezd na úkor vývoje zaměstnanosti.

Zrychlení růstu produktivity práce nastalo při probíhající ekonomické oživení opožděně až od roku 2004. V 1. pololetí 2006 dosáhl růst produktivity práce v celoročním vyjádření 2,2 % ve srovnání s průměrem za po-

sledních 10 let, který činil pouze 0,8 %. Ke zrychlení došlo jak v průmyslu, tak v komerčních službách (tj. ve všech sektorech s výjimkou zemědělství a veřejných služeb). Zejména velký vzestup lze pozorovat v Německu a ve Francii.

Umírněný růst mezd a pracovních nákladů při zrychleném růstu produktivity práce vede ke snížení jednotkových pracovních nákladů (JPN), a tudíž ke zvýšení nákladové konkurenceschopnosti. V letech 2006-2008 se předpokládá pokles JPN v EU-25 v ročním průměru o 0,4 %. K rychlému poklesu by mělo dojít v Německu a Rakousku (o 1,2 % ročně) a rovněž v nových členských zemích – v ČR, Maďarsku a na Slovensku, kde se předpokládané snížení pohybuje kolem 1 % ročně. V ČR a na Slovensku je tento pohyb ovlivněn rychlým růstem produktivity práce v rozmezí 4 až 5 % (viz tabulka 5).

Tabulka 5: Produktivita práce (a) a RULC (b) v EU-25 a vybraných zemích (meziroční změna v %, 2002–2008)

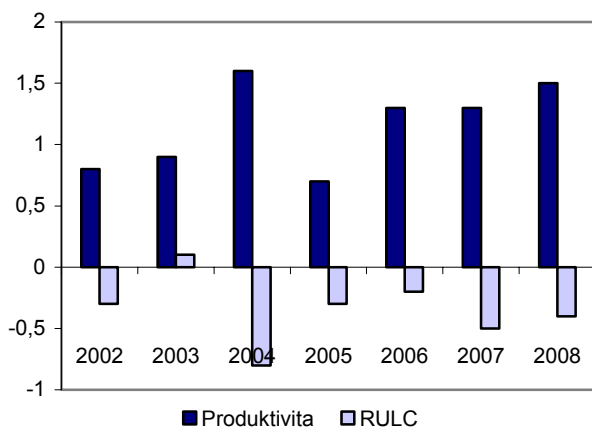
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
EU-25 a	0,8	0,9	1,6	0,7	1,3	1,3	1,5
EU-25 b	-0,3	0,1	-0,6	1,5	-0,2	-0,7	-0,4
DE a	1,1	1,5	1,7	1,6	2,0	0,7	1,3
DE b	-0,5	-0,1	-1,1	-1,5	-2,1	-1,3	-0,2
AT a	1,0	1,0	2,5	1,7	2,4	1,9	1,4
AT b	-0,3	-0,4	-2,4	-1,9	-1,0	-1,4	-1,2
GR a	3,7	3,4	1,7	2,3	2,3	2,3	2,4
GR b	2,1	-2,2	0,6	0,4	-0,1	-0,6	-0,8
CZ a	1,3	5,0	4,1	4,4	5,1	4,4	4,2
CZ b	3,1	2,7	-1,6	-1,0	-0,9	-0,7	-1,0
HU a	4,3	2,8	5,6	4,3	3,8	2,6	2,6
HU b	0,1	0,7	1,2	0,1	-0,3	-0,8	-2,1
PL a	1,8	3,5	4,0
PL b	1,1	-0,4	-1,6
SK a	4,7	2,3	5,8	4,6	4,0	5,6	4,8
SK b	-0,2	0,8	-2,7	-1,8	-0,5	-1,9	-0,6

Poznámka: RULC – reálné jednotkové náklady práce (nominální náklady přepočtené deflátorem HDP); rok 2006 odhad, 2007-2008 podzimní předpověď.

Pramen: Economic Forecasts, Autumn 2006. European Economy 2006, No. 5, s. 144-145, vlastní úprava.

Akcelerace růstu produktivity práce se v EU-25 výrazně projevuje od roku 2005 s odrazem ve snížení reálných jednotkových pracovních nákladů od roku 2006 (viz obrázek 2).

Obrázek 2: Produktivita práce a RULC v EU-25 (2002–2008)

Poznámka: RULC – reálné jednotkové náklady práce (nominální náklady, přepočtené deflátorem HDP); rok 2006 odhad, 2007-2008 podzimní předpověď.

Pramen: Economic Forecasts, Autumn 2006. European Economy 2006, No. 5, s. 144-145, vlastní úprava.

Míra inflace

Inflace v eurozóně a v EU-25 přetrvává mírně nad 2 % v důsledku vyšších cen energií. V 1. pololetí roku 2006 zvýšení cen energií kolísalo mezi 10 až 14 % a přispělo k celkové inflaci 1 p.b. Dalším zdrojem inflace byly ceny zemědělských surovin, ovlivněné extrémně teplým letním počasím. Jádřová inflace, která zmíněné vlivy nezahrnuje, se pohybovala kolem 1,5 %. Pozdější snižování cen ropy přispělo k poklesu celkové inflace. Dosavadní výkyv v cenách energií neměl zatím druhotný efekt na ceny ostatních produktů. Nominální vzestup pracovních nákladů je kompenzován zrychleným růstem produktivity práce. Tyto faktory vedou k tomu, že lze očekávat pokles celkové inflace pod 2 % v roce 2008 (viz tabulka 6).

Tabulka 6: Výhled inflace v EU-25 (roční změny v %)

	2005	2006	2007	2008
Deflátor soukromé spotřeby	2,1	2,2	2,2	1,9
Deflátor HDP	1,9	2,0	2,1	2,0
HICP	2,2	2,3	2,3	2,0
Náhrady zaměstnancům	2,4	3,1	3,0	3,1
JPN	1,6	1,8	1,7	1,6
Dovozní ceny zboží	3,6	4,4	1,8	1,5

Pramen: Economic Forecasts, Autumn 2006. European Economy 2006, No. 5, s. 39.

V jednotlivých členských státech se míry inflace liší. V Německu se předpokládá zvýšení inflace v roce 2007 na 2,2 % v důsledku zvýšení DPH, poté však má opět klesnout na 1,2 % v roce 2008, což je nejnižší míra v EU. Ve Francii se má průměrná roční míra snížit pod 2 % již v roce 2007. Ve Španělsku, které má nejvyšší míru inflace z velkých zemí EU, se očekává pokles z 3,5 % v roce 2006 na 2,5 % v roce 2008. Nejvyšší inflaci v eurozóně bude mít i nadále Řecko, a to kolem 3,3 %. V České republice se předpokládá vzestup inflace z 2,5 % v letošním roce na 3 % v roce 2008. Nejvyšší inflaci v koncovém roce předpovědi ve výši 3,5 % až 5,5 % mají podle předpokladu pobaltské státy.

Veřejné finance

Situace veřejných rozpočtů se **postupně zlepšuje** díky hojným daňovým příjmům. Deficit v eurozóně i v EU-25 se snížil, z 2,4 %, resp. 2,3 % HDP v roce 2005 na 2,0 % v roce 2006. Na sestupné dráze by měl zůstat až do roku 2008, kdy se předpokládá pokles na 1,3 %, resp. 1,4 %. Daňová pružnost, dlouhodobě kolísající kolem 1, spadla v recesi blízko k 0,4 a opět se zvýšila asi na 1,2 v roce 2006. V roce 2007 by měl deficit poklesnout v důsledku již schválených škrťů na výdajové straně ve velkých zemích eurozóny, které se nacházejí v proceduře nadměrného deficitu, tj. v Německu, Francii a Itálii. V Řecku, kde deficit dosáhl 5,2 % HDP v roce 2005, má být snížen pod určený práh 3 % v průběhu prognózovaného období.

Mimo zemí eurozóny se nachází **v proceduře nadměrného deficitu dalších 6 zemí** EU-25. Předpokládá se, že ve třech z nich klesne deficit na nebo pod 3 % HDP již v roce 2006, a to ve Spojeném království, Polsku a Maltě (z nich pouze první jmenovaná země přijala k tomu jasná opatření). V Polsku vznikl problém s reklasifikací nákladů na 2. pilíř penzijní reformy, která po skončení přechodného období výrazně zhorší deficit. Pokles deficitu pod 3 % na Slovensku se očekává v roce 2008. V České republice je podíl deficitu na sestupné dráze, avšak zůstane nad 3 % v průběhu prognózovaného období. V Maďarsku dochází k dalšímu výraznému zhoršení míry deficitu v roce 2006 až na 10 % HDP. Za předpokladu uplatnění oznámených rozpočtových opatření v roce 2007 by v roce 2008 mohl podíl deficitu klesnout na 5,6 % HDP.

Podíl celkových příjmů na HDP v roce 2006 by měl dosáhnout v eurozóně i v EU-25 celkem 45,2 % s poklesem na 45,0 % v roce 2008, podíl výdajů by se měl snížit výrazněji z 47,2 % na 46,4 % za stejné období (viz tabulka 7).

Tabulka 7: Rozpočtová pozice sektoru vlády v EU-25 (v % HDP)

	2005	2006	2007	2008
Celkové příjmy (1)	44,8	45,2	45,1	45,0
Celkové výdaje (2)	47,1	47,2	46,7	46,4
Běžné saldo (3) = (1)-(2)	-2,3	-2,0	-1,6	-1,4
Výdaje na úroky (4)	2,7	2,7	2,7	2,6
Primární saldo (5) = (3)+(4)	0,4	0,7	1,1	1,2
Cyklicky upravené saldo	-1,9	-1,7	-1,3	-1,1
Cyklicky upravené primární saldo	0,9	0,9	1,3	1,5
Strukturální saldo	-2,1	-1,7	-1,3	-1,1
Změna strukturálního salda	0,7	0,3	0,4	0,2
Veřejný dluh	63,3	62,5	61,4	60,4

Pramen: Economic Forecasts, Autumn 2006. European Economy 2006, No. 5, s. 41.

Snížení deficitů se týká jak jejich celkové výše, tak i jejich strukturální části. I když se jedná o poměrně zdravý vývoj, členské státy plně nevyužívají možností daných robustním ekonomickým růstem. Strukturální deficit byl v roce 2005 nejvyšší v Maďarsku (8,5 % HDP), na Maltě (4,0 %) a ve Spojeném království (3,4 %). V roce 2008 se podle prognózy mezi první trojici dostává Česká republika s deficitem 3,8 %, následující za Maďarskem (5,1 %) a mírně předbíhající Slovensko (3,3 %).

Míra veřejného zadlužení v eurozóně i v EU-25 se nachází na sestupné linii. V eurozóně by měla klesnout z 70,6 % HDP v roce 2005 na 66,9 % v roce 2008, analogicky v EU-25 z 63,3 % na 60,4 %, tj. blízko k referenční hodnotě. Referenční míru 60 % by ještě v roce 2008 mělo podle prognózy přesahovat 6 zemí. Ze starých členských zemí to je Itálie (106 %), Řecko (96 %), Belgie (83 %) a Portugalsko (71 %), z nových Maďarsko (73 %) a Malta (69 %). Míra zadluženosti v České republice se bude v koncovém roce pohybovat asi na polovině referenční hodnoty (31 %).

3. Česká republika

V ČR pokračuje v roce 2006 silný ekonomický růst, tažený vzestupem soukromé spotřeby a investic i čistým exportem. Tvorba fixního kapitálu je stimulována přílivem převážně exportně orientovaných přímých zahraničních investic (PZI). Vzestup soukromé spotřeby je podporován stoupajícími příjmy domácností i expandujícími půjčkami. Vzrůstající objem hypotečních půjček je ovlivněn nízkými úrokovými sazbami. Na nabídkové straně expandují téměř všechny sektory, z nich nejrychleji zpracovatelský průmysl, zejména výroba automobilů. Rovněž obchodní a komerční služby zažívají rychlý vzestup.

Prognóza předpokládá, že **historicky vysoký ekonomický růst** z roku 2005, dosahující kolem 6 %, se udrží i v roce 2006 a **bude pokračovat jen s mírným zpomalením zhruba na 5 %** i v následujících dvou letech. Zachová se i charakter růstu, zaměřeného na vzestup investic podporovaných přílivem PZI a na zvýšení soukromé spotřeby, umožněné růstem disponibilního důchodu. Export bude těžit z příznivého ekonomického vývoje u hlavních obchodních partnerů. Import bude stimulován stoupající soukromou spotřebou a investicemi, jakož i zpevněním reálného efektivního kurzu měny. Silná ekonomická expanze pozitivně ovlivní trh práce, zvýší zaměstnanost a sníží míru nezaměstnanosti, i když tyto důsledky budou oslabovány strukturálními faktory.

Inflace bude i nadále tlumena pokračujícím zpevněním CZK. Ve střednědobém horizontu může na zvýšení inflace působit změna dlouhodobě negativní produkční mezeiry na pozitivní (od roku 2006).

Deficit veřejných rozpočtů v letech 2005 i 2006 ve výši 3,6 %, resp. odhadovaný zhruba 3,5 % HDP je výrazně pod cílem konvergenčního programu (4,7 %, resp. 3,8 %) v důsledku vyšších příjmů, ovlivněných rychlejším ekonomickým růstem a pomalejšího růstu výdajů. Avšak v roce 2007 nedojde ke dříve uvažovanému snížení míry deficitu, neboť před parlamentními volbami v roce 2006 byla schválena řada opatření ke zvýšení sociálních příjmů. Tento vliv se přenáší dále, takže ani v roce 2008 nedojde k poklesu deficitu pod 3 %, jak předpokládal původní konvergenční program (podle prognózy deficit dosáhne 3,2 %).

Tabulka 8: Základní ukazatele prognózy ČR (roční změny v %)

	2005	2006	2007	2008
HDP v cenách předchozího roku	6,1	6,0	5,1	4,7
HND v cenách předchozího roku	7,5	5,2	3,7	4,6
Soukromá spotřeba	2,8	3,9	4,0	3,8
Hrubá tvorba fixního kapitálu	1,3	6,6	7,6	6,5
Export zboží a služeb	10,4	14,0	10,6	10,1
Import zboží a služeb	4,8	11,3	9,4	9,2
Zaměstnanost	1,6	0,8	0,7	0,5
Míra nezaměstnanosti ^{a)}	7,9	7,4	7,1	6,9
Náhrady zaměstnancům na osobu	4,1	5,6	6,2	5,7
Reálné JPN	-1,0	-0,9	-0,7	-1,0
HICP ^{b)}	1,6	2,5	2,7	2,9
Obchodní bilance ^{c)}	1,3	1,8	2,4	3,2
Saldo běžného účtu ^{c)}	-2,7	-3,1	-2,3	-1,7
Saldo sektoru vlády ^{c,d)}	-3,6	-3,5	-3,6	-3,2

^{a)} Definice EUROSTATu; ^{b)} Harmonizovaný index spotřebitelských cen; ^{c)} V % HDP; ^{d)} Včetně výnosů licencí UMTS.

Pramen: Economic Forecasts, Autumn 2006. European Economy 2006, No. 5, s. 53.

4. Rizika a „míra pesimismu“ prognóz

Rizika předpovědi existují na obou stranách. Z vnějších faktorů jde zejména o ceny ropy, které se mohou vyvíjet jak podstatně lépe, tak podstatně hůře. Z vnitřních faktorů je klíčové, nakolik má akcelerace růstu produktivity práce jen cyklický charakter, nebo začínají mít vliv probíhající strukturální reformy. Autoři předpovědi posuzují probíhající změny s velkou opatrností a neodvažují se vyvodit příliš dalekosáhlé závěry.

Přístup teoretiků se může odlišovat od střízlivých „úředních“ prognóz. Někteří američtí ekonomové bagatelizují faktory zpomalení, uváděné v oficiální zprávě ECFIN a nazývají autory „pomýlenými růstovými pesimisty“. Například Melvin Krauss uvádí, že ... „Evropský hospodářský růst je letos skvělý. Avšak místo toho, aby tuhomyslní evropští experti zastávali názor, že se dynamika z roku 2006 přenesla i do budoucna a že rok 2007 bude ještě lepší, předpovídají podstatné zpomalení. Podle nich je vyloučeno, že by Evropa mohla zažít dva dobré roky za sebou...“² Ve svém zdůvodnění možného vyššího růstu poukazuje na neustálé revize předpovědi růstu směrem nahoru v průběhu celého roku 2006 a pokouší se vyvracet autory uváděné argumenty pro zpomalení (například zdůrazňuje odlišný vývoj reálných úrokových sazeb od sazeb nominálních). Teprve skutečnost ukáže, či argumenty byly více oprávněné.

² Viz Project Syndicate 2006, Ekonom, 2006, č. 45, str. 38.

Dlouhodobá udržitelnost veřejných financí v EU

Zkoumání dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí, které provedla Evropská komise¹ by mělo umožnit přijmout potřebné změny ve fiskální politice ve střednědobém a dlouhodobém horizontu, které by bránily neúměrnému zatížení příštích generací. Zkoumá především **dlouhodobé rozpočtové dopady demografických změn**. Jde v podstatě o jakousi varovnou prognózu, která ukazuje, co by se stalo ve veřejných financích, kdyby se nic nezměnilo. Rozděluje země na nízkou, středně a vysoce rizikové. V posledně jmenovaných zemích, mezi které patří i Česká republika, jsou reformy veřejných financí urgentní.

Projekce je založena především na vlivu stárnutí obyvatelstva, které představuje vážný ekonomický a sociální problém, protože bude mít vliv nejen na ekonomický růst, ale povede k silnému tlaku na výdaje veřejných financí. To bude dlouhodobě ztěžovat udržení zdravých financí. Vysoké deficity a rostoucí dluh v některých zemích mohou mít negativní dopady i na ostatní země, především v zemích eurozóny. Proto je důležité přijmout včas potřebná opatření.

Studie Evropské komise je rozsáhlá (190 stran) a kombinuje kvantitativní analýzu založenou na ukazatelích udržitelnosti (sustainability indicators) s kvalitativní analýzou (úroveň vládního dluhu, současná rozpočtová situace a faktory, které budou dlouhodobě ovlivňovat vývoj veřejných financí).

Udržitelnost veřejných financí může být definována různě, stejně jako časový horizont, k němuž se vztahuje. Evropská komise zkoumala **udržitelnost k roku 2050**. Základním metodologickým nástrojem byl výpočet ukazatelů mezery udržitelnosti (**sustainability gap indicators**), které určují velikost potřebného přizpůsobení rozpočtu (ty jsou vyjádřeny buď jako trvalé snížení veřejných výdajů, které nejsou spojeny se stárnutím obyvatelstva v % HDP nebo jako trvalé zvýšení příjmů veřejných rozpočtů v % HDP). Podmínkou bylo dosáhnout maastrichtského kritéria veřejného dluhu ve výši 60 % HDP v roce 2050. Ukazatele mezery udržitelnosti byly dekomponovány na vliv počáteční rozpočtové pozice, dodatečného přizpůsobení vedoucího k plnění maastrichtského kritéria veřejného dluhu a potřebného přizpůsobení k financování růstu veřejných výdajů. To umožnilo stanovit rozsah a hlavní zdroje mezery udržitelnosti a rizika udržitelnosti veřejných financí.

Výsledky zkoumání udržitelnosti veřejných financí ukazují, že v případě, kdy nebudou přijata žádná opatření ke konsolidaci veřejných financí, ukazatel mezery udržitelnosti dosáhne velmi vysoké hodnoty 3,5 % HDP za celek zemí Evropské unie. V tomto případě by vládní dluh přesahoval 60 % HDP v příštích dekádách a vyšplhal by se až na 200 % HDP v roce 2050.

Stárnutí obyvatelstva a s ním spojené zhoršení veřejných financí je tak problémem všech zemí EU. Nicméně mezi zeměmi existují značné rozdíly. Z 25 zemí EU je šest zemí vysoce rizikových, 10 zemí středně rizikových a 9 zemí nízkou rizikových. Při zařazování jednotlivých zemí do skupin se brala v úvahu výše ukazatele mezery udržitelnosti, úroveň vládního dluhu, změna v saldu strukturálního rozpočtu a některé další projekce.

¹ European Commission (Directorate-General for Economic and Financial Affairs): The Long-term Sustainability of Public Finances in the European Union. Říjen 2006.

Mezi **vysoce rizikové země** patří Česká republika, Řecko, Kypr, Maďarsko, Portugalsko a Slovinsko. U těchto zemí se v dlouhodobém horizontu předpokládá významný nárůst rozpočtových výdajů spojených se stárnutím obyvatelstva a přijetí opatření vedoucích ke konsolidaci veřejných financí je naléhavé.

Skupina **středně rizikových zemí** je nejpočetnější a zahrnuje Belgie, Německo, Španělsko, Francii, Irsko, Itálii, Luxemburg, Maltu, Slovensko a Velkou Británii. V této skupině jsou země, které již reformovaly penzijní systém (Slovensko, Itálie, Německo, Francie, Velká Británie a Malta) a u nichž dopady stárnutí nejsou tak naléhavé.

Nízko rizikové země (Dánsko, Estonsko, Litva, Lotyšsko, Holandsko, Rakousko, Polsko, Finsko a Švédsko) mají dobrý stav veřejných financí a reformovaly penzijní systémy (v některých případech směrem k soukromým penzijním systémům).

U zařazení jednotlivých zemí do různých skupin je třeba zdůraznit, že důvody rizikovosti se liší. Tak např. Irsko je stejně jako Itálie zařazeno do středně rizikové skupiny z důvodu, že projektované náklady spojené se stárnutím jsou značně vysoké, ale rozpočtová situace je velmi dobrá. V případě Itálie je tomu naopak.

Česká republika by měla podle projekce zaznamenat výrazné zpomalení tempa ekonomického růstu (z 3,5 % v období 2004-2010 na 2,6 % v letech 2011-2030 a na 0,8 % v letech 2031-2050).² Ukazatel závislosti obyvatelstva v post-produktivním věku (old-age dependency ratio) by se měl více než zdvojnásobit a rozpočtové výdaje spojené se stárnutím mezi rokem 2004 a 2050 by měly vzrůst o 7,2 procentního bodu HDP. Oba tyto ukazatele jsou výrazně horší než je průměr EU.

Projektované změny ve výdajích veřejných rozpočtů spojených se stárnutím obyvatelstva za Českou republiku ukazují nárůst těchto výdajů v roce 2030 o 1,8 p.b. a v roce 2050 již o 7,2 p.b. Nejvyšší nárůst mají peníze (z úrovně 8,5 % HDP v roce 2004 zvýšení o 1,1 p.b. v roce 2030 a o 5,6 p.b. v roce 2050) a výdaje na zdravotnictví (ze 6,4 % HDP v roce 2004 o 1,4 p.b. v roce 2030 a o 2 p.b. v roce 2050). Projektované zvýšení výdajů za ČR je osmé nejvyšší ze zemí EU.

Hodnocení současné rozpočtové situace vychází ze starých údajů. Za rok 2005 se uvádí deficit vládního rozpočtu 2,6 % HDP, zatímco nové údaje jsou již o 1 p.b. vyšší (3,6 % HDP). Výchozí rozpočtová situace tak představuje riziko pro udržitelnost veřejných financí.

Na základě současné rozpočtové pozice a projektovaných dlouhodobých rozpočtových změn byl vyčíslen ukazatel mezery udržitelnosti ve výši 5,5 % HDP. Ten ukazuje rozsah potřebného přizpůsobení rozpočtu ať již snížením rozpočtových výdajů či zvýšením příjmů.

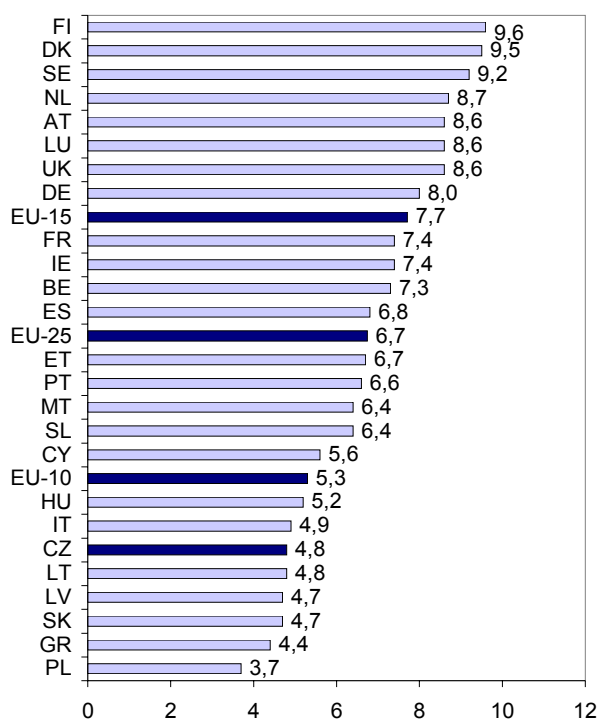
Závěrem Evropská komise uvádí potřebu podstatnější konsolidace rozpočtu, než vláda prozatím uvažuje, a nezbytnost strukturálních reforem, které by zmírnily dopad stárnutí obyvatelstva.

² V této souvislosti je třeba upozornit na to, že zpráva Evropské komise pracuje s údaji z konce roku 2005. Od té doby došlo k revizím a k urychlení růstu v roce 2006.

Nové údaje o stavu korupce v ČR – zamračeno

Index CPI 2006: Česko zůstává v hodnocení vnímání korupce dlouhodobě na nejhorších místech v rámci Evropy. Těmito slovy uvádí tiskovou zprávu česká pobočka nevládní organizace Transparency International v reakci na nově vydané indexy vnímání korupce. Tyto indexy jsou obecně považovány za nejkompaktnější pokus o měření a mezinárodní srovnání korupce v jednotlivých zemích. **Index vnímání korupce** (Corruption Perception Index - CPI) zpracovává Transparency International nabyvá hodnot v intervalu od nuly do desítky. Zatímco nulová hodnota představuje zemi, kde jsou veškeré obchodní transakce ovládnuty úplatky, vydíráním a podplácením, desítka znamená zemi zcela bez korupce. V současné době (2006) zahrnuje seznam 163 zemí a čerpá údaje z 12-ti různých pramenů devíti převážně mezinárodně uznávaných institucí.¹ Situaci v členských zemích EU v roce 2006 dokumentuje obrázek 1.

Obrázek 1: Index vnímání korupce 2006

Poznámka: 0 = korupce přítomna ve všech obchodních transakcích, 10 = korupce neexistuje.

Pramen: TI Corruption Perception Index. Berlin, Transparency International 2006.

V komentáři k tomuto obrázku je třeba především poznamenat, že vnímání korupce, které je hodnoceno indexem nižším než 5 bodů je TI považována za korupci přebujelou či nespoutanou, označovanou jako **korupce vymykající se kontrole** (rampant). Složitou situaci postkomunistických zemí dokumentuje fakt, že ze sedmi zemí EU spadá do této oblasti pět zemí z bývalého socialistického tábora. Za poznamenání stojí země hodnocené

¹ Jde o těchto devět institucí: Světová banka, Economicist Intelligence Unit, Freedom House, Institut for Management Development, Merchant International Group, Political and Economic Risk Consultancy, United Nations Economic Commission for Africa, World Economic Forum, World Market Research Centre.

nad devíti body: Finsko, Dánsko a Švédsko, dále pro nás hodnocení sousedního Rakouska (8,6) na pátém místě a hodnocení našich sousedů sdílejících stejnou socialistickou minulost. Jak Maďarsko, tak Polsko a Slovensko mají horší hodnocení než je průměr EU-10. V hodnocení České republiky došlo sice v průběhu minulých let k mírnému zlepšení, přesto stále patří mezi nejzkorumpovanější země EU-25. Vývoj CPI v uplynulých šesti letech je dokumentován v tabulce 1.

Tabulka 1: Vývoj CPI v letech 2001-06

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
CZ	3,9	3,7	3,9	4,2	4,3	4,8
EU-10	7,5	7,6	7,7	4,8	5,1	5,3
EU-15	6,5	6,5	6,6	7,7	7,7	7,7
EU-25	4,5	4,6	4,7	6,6	6,7	6,7

Poznámka: Hodnoty za EU-10, EU-15 a EU-25 jsou nevážené průměry hodnot jednotlivých zemí.

Pramen: TI Corruption Perception Index. Berlin, Transparency International 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006.

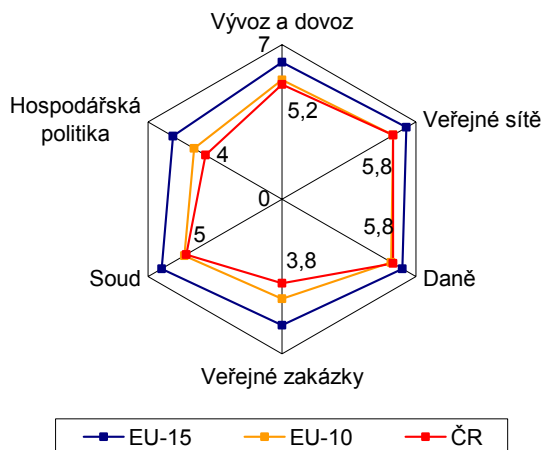
Index CPI, sestavený na základě názorů odborníků, je doplněn o **Globální barometr korupce**, který je založen čistě na průzkumu veřejného mínění. Jeho cílem je zjistit, jak lidé v jednotlivých zemích korupci vnímají, jaké jsou jejich zkušenosti s korupcí a jaká jsou jejich očekávání ohledně budoucího vývoje její úrovně. Transparency International provedla tento výzkum poprvé v roce 2003 ve 48 zemích a v roce 2005 byl výzkum rozšířen na 69 zemí. Korupce byla v těchto průzkumech spolu s terorismem, nezaměstnaností a vysokou inflací, označena za jeden z nejpalčivějších problémů, kterým musí dané země čelit.

V České republice je korupce považována dokonce za druhý nejzávažnější problém těsně za nezaměstnaností. Za nejvíce zkorumpované instituce jsou označovány politické strany, které získaly hodnocení 4,0 na pětistupňové škále (1 - nejmenší korupce, 5 - extrémní korupce), následované parlamentem s 3,7 body a policií a soudnictvím společně s 3,6 body. Česká republika se výrazněji liší pouze v pohledu na policii, která je po politických stranách vnímána jako nejvíce korupční. Co se týká dopadu korupce na různé sféry života, lidé se obecně domnívají, že korupce ovlivňuje spíše politický život, než podmínky podnikání či osobní život. Ve srovnání s ostatními zeměmi jsou však lidé v České republice přesvědčeni, že korupce značně působí i na podmínky podnikání. Co se týká budoucího vývoje korupce, mezi širokou veřejností převládají spíše pesimistické vyhlídky a očekává se její mírný nárůst či udržení na stejné úrovni. Zajímavé výsledky přinesly odpovědi na otázku o úplatcích. Zatímco deset procent všech respondentů z vybraného souboru přiznalo, že v minulém roce nabídli úplatek, v České republice se přiznalo k úplatkům 21 procent respondentů. Což jen dokresluje skutečnost nízké hodnoty indexu CPI.

Podíváme-li se na hodnocení korupce Světovým ekonomickým fórem v publikaci **Global Competitiveness Report**, můžeme zjistit, v jakých oblastech je korupce nejčastější. Obrázek 2 znázorňuje celkové hodnocení poskytovaných úplatků firmami při vývozu a dovozu, při připojování k veřejným sítím, vybírání daní, při zadávání veřejných zakázek, rozhodování soudu a pro ovlivňování

hospodářské politiky. Česká republika je zde srovnávána s novými a starými členskými státy EU. Nejnižšího hodnocení dosahuje ČR v oblasti zadávání veřejných zakázek a při ovlivňování hospodářské politiky. Naopak nejméně se korumpuje při vybírání daní a připojování k veřejným sítím. Zde na rozdíl od dřívějších tvrzení si ve sledovaném období ČR polepšila, i když stále v porovnání zejména se zeměmi EU-15 zůstává na nelichotivých místech na konci škály. Vnitřní strukturu hodnocení a její srovnání s EU-25 a EU-15 ukazuje obrázek 2.

Obrázek 2: Jak běžné jsou úplatky v různých oblastech

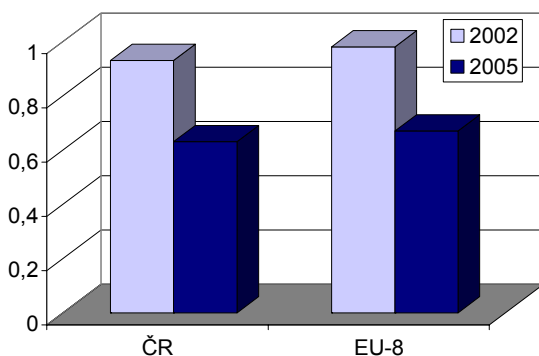

Poznámka: 1 = korupce je v dané oblasti běžná, 7 = žádná korupce v dané oblasti.

Pramen: Global Competitiveness Report 2006-2007. World Economic Forum 2006.

Dalším zdrojem pro hodnocení korupce je výzkum **Business Environment and Performance Enterprise Survey** (BEEPS), na kterém spolupracují Světová banka a Evropská banka pro obnovu a rozvoj. V rámci tohoto hodnocení korupce je hodnocena tzv. korupční daň, která vyjadřuje podíl úplatek na celkových ročních prodejkách firem. Obrázek 3 srovnává tuto daň v ČR a v nových postsocialistických zemích Evropské unie (EU-8).

Obrázek 3: Korupční daň v ČR a EU-8 - 2002 a 2005

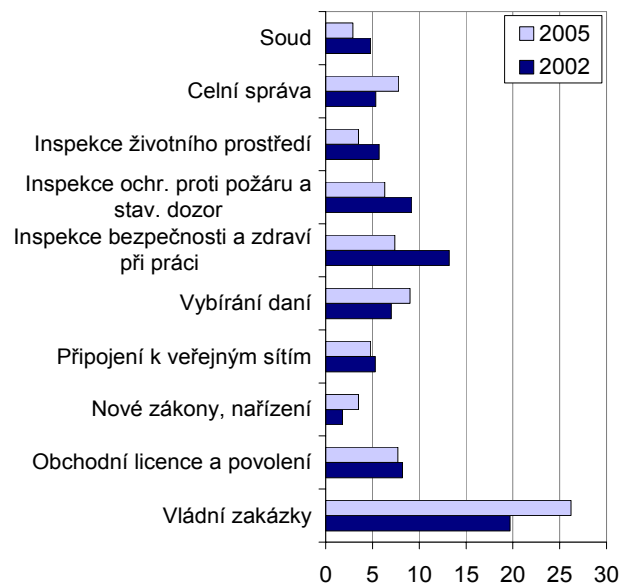

Pramen: Business Environment and Performance Enterprise Survey. EBRD a World Bank 2005.

Obrázek 4 znázorňuje podíl firem, které v průzkumu označily uplácení v dané oblasti za velmi časté. Srovnáme-li publikované výsledky průzkumu tentokrát z let 2002 a 2005, které zahrnují celkem deset nejproblémovějších oblastí zjistíme, že k výraznému zhoršení došlo v oblasti veřejných zakázek a v menší míře se zhoršila situace při vybírání daní a při jednání s celní správou. Tyto tři oblasti jsou tedy v ČR nejproblémovějšími, což potvrzuje i srovnání s údaji pro EU-8. O něco hůře než EU-8 si ČR vede při získávání obchodních licencí a

povolení a při připojení k veřejným sítím. Celkové srovnání znázorňuje obrázek 4.

Obrázek 4: Neoficiální platby v různých oblastech v České republice

Poznámka: Hodnoty vyjadřují podíl firem, které v dané oblasti označily uplácení za velmi časté.

Pramen: Business Environment and Performance Enterprise Survey. EBRD a World Bank 2005.

Korupce se jeví jako jeden z nejdůležitějších institucionálních problémů rozvoje tranzitivních ekonomik. Korupce, která je definována jako zneužití veřejné moci ve vlastní prospěch, má výrazně negativní vliv nejen na ekonomiku země, ale i na její důvěryhodnost v mezinárodním kontextu, na obecnou morálku společnosti s výraznými dopady až na její jednotlivé občany. Za základní příčinu korupce je považována rostoucí role veřejného sektoru, který v mimořádném rozhodování disponuje pravomocemi nad rozdělováním stále větší sumy peněz. Ekonomická teorie ve snaze vysvětlit tendence ke korupci používá definování modelu zastupování se všemi jeho projevy typu zneužití asymetrické informace, tlak zájmových skupin a vyhledávání renty. Specifickým faktorem při zkoumání příčin korupce je skutečnost, že tranzitivní země, zejména v oblasti institucionální kvality, jejich komunistická minulost. V poslední době se již ukazuje snaha nenahlížet na korupci ve všech zemích stejně s tím, že postkomunistické země mají v přechodu ke kapitalistické ekonomice určitá specifika v oblasti institucionální kvality.

Otázkami korupce a jejího měření a hodnocení se zabývá celá řada organizací a agentur, z nich nejvíce citovanou a respektovanou je nevládní organizace Transparency International. Při hodnocení korupčního prostředí jsme vycházeli právě z údajů publikovaných touto společností a pro objektivizaci pohledu jsme zařadili i data z dalších, renomovaných a respektovaných zdrojů. Dospěli jsme tím na jedné straně k potvrzení skutečnosti, že korupce problémem opravdu je, na druhé straně i k detailnějším pohledům na zkorumpovanost jednotlivých sektorů a institucí a na náklady, které korupce přináší.

Snaha o pohled na vnímání korupce v České republice v širších mezinárodních souvislostech ukazuje, že korupční prostředí je v ČR jedním z nejvýraznějších negativních faktorů, které brání našemu přiblížení ke standardním rozvinutým evropským demokraciím. Dokonce je stav naší korupce zahrnut do oblastí, o které se předpo-

kládá, že se korupce vymyká kontrole společnosti. Závažnost existence vysoce korupčního prostředí umocňuje fakt, že kromě ekonomických dopadů na výkonnost a konkurenceschopnost ekonomiky má výrazné dopady i do společenského (morálního) profilu celé společnosti. Zkorumpovaná společnost je nedůvěryhodná v mezinárodním společenství a konkurenční výhody v jiných oblastech se tak oslabují.

V souladu s teoretickými závěry nové institucionální ekonomie je možno současnou kapitalistickou společnost v evropském kontextu rozdělit na čtyři charakteristické typy: anglosaská ekonomika, sociálně demokratická ekonomika, evropský kontinentální kapitalismus a jihoevropský kapitalismus. Korupce v zemích EU-10 se v dlouhodobějším časovém horizontu příliš nemění a dynamika přizpůsobení k libovolným typům kapitalismu v podstatě neexistuje. Postkomunistické země tak tvoří v oblasti korupce svébytnou nepřizpůsobivou skupinu.

Boj proti korupci, reprezentovaný vrcholnými společenskými orgány, zůstává zatím jen v oblasti nesplněných přání. Přitom je třeba si uvědomit, že je nejvyšší čas překročit tuto bariéru komplexním protikorupčním programem, který musí společnost přijmout za vlastní. Pro decizní sféru to znamená úkol vytvářet taková pravidla a zákony, které by byly průhledné, administrativní postupy s nimi spojené kontrolovatelné a při porušování těchto pravidel sankcionalizovatelné. Na úrovni občanské společnosti je boj proti korupci záležitostí všech občanů, neboť cesta mezi vyspělými zeměmi vede nejen přes vyšší kvalitu a vymáhání práva, ale i přes morální obrodu společnosti.

Nepřehlédnutelnou aktivitou na tomto poli je činnost české pobočky Transparency International, která se v rámci ČR výrazně zapojuje do boje proti korupci. V září 2006 vydala tato pobočka, pod vedením její ředitelky Adriany Krnáčové, dva pozoruhodné sborníky textů, které by neměly přehlédnout nejen žádný ekonom, ale vzhledem k jejich vysoké kvalitě informativní hodnotě v podstatě žádný volič. Sborníky mají následující názvy: PRŮHLEDNÝ STÁTNÍ ROZPOČET s podtitulkem „Kudy tečou a kam prosakují naše veřejné finance“ a TRANSPARENTNÍ PROCESY V POLITICKÉM ROZHODOVÁNÍ s podtitulkem „Sborník textů k problému korupce politických představitelů“. Podívejme se na oba sborníky podrobněji.

Sborník zabývající se tématem „Kudy tečou a kam prosakují naše veřejné finance“ obsahuje tři statě tří různých autorů. Pavel Kohout napsal kapitolu „Historie a politické souvislosti veřejných výdajů“, autorem kapitoly „Veřejné rozpočty a rozpočtový proces v České republice“ je Aleš Krejdl a závěrečný text s názvem „Kontrola veřejných rozpočtů“ vytvořil Jan Pavel. Celý sborník opatřili předmluvou Adriana Krnáčová a Vladimír Bezděk a jeho dodatkem je slovníček více než 30 základních pojmů. Text vyšel za podpory Kanadského vyslanectví v Praze a Nadace Open Society Fund Praha.

Nepokládáme za důležité se v této krátké informaci zabývat podrobnou recenzí textu, ale chtěli bychom upozornit na skutečnost, že všechny kapitoly končí stejným způsobem – soupisem závěrů a doporučeními. A jsou to právě ta doporučení, u kterých bychom se zastavili podrobněji².

² Zde je třeba upozornit na skutečnost, že tento text pouze vychází z výše uvedené publikace, jeho výrazně zkrácené for-

Pavel Kohout doporučuje :

- Zákony, které zvyšují vládní výdaje, by v ideálním případě měly vyžadovat ústavní většinu v zákonodárných sborech.
- Skryté dluhy (myslí se tím implicitní dluhy v penzijním systému a zdravotnictví) je třeba zveřejnit. Podmínkou srozumitelného zveřejnění je zavedení standardní metodiky výpočtu.
- Veřejnost musí být seznámena s tím, kolik „bezplatné“ služby (myslí se tím zejména školství a zdravotnictví) ve skutečnosti stojí.
- Není-li vyhnutí a je třeba zvyšovat daně, pak by se mělo jednat o takové, které nezvyšují celkovou cenu práce.
- Je krajně žádoucí zavést vyšší standardy vedení veřejných účtů - požadavek transparentnosti.

Z deseti doporučení Aleše Krejdl má zásadní, řekněme systémový, charakter dvě:

- Posílit závaznost koaličních dohod stanovující cílové pásmo a posílit postavení ministra financí s cílem, že prioritou je shoda o výši schodku.
- Opustit dosavadní praxi „porcování medvěda.“

Ostatní doporučení mají charakter spíše mobilizační, jak vyplývá z krátkého přehledu úvodu jednotlivých odstavců, které začínají slovy: DODRŽOVAT, ZVÝŠIT RESPEKT, ZPŘÍSNIT, ZLEPŠIT A ZPŘEHLEDNIT

Jan Pavel zabývající se kontrolou konstatuje, že: „Hlavním nedostatkem kontrolního systému České republiky je absence vynutitelnosti závěrů kontrol a zodpovědnosti za zjištěné nedostatky“. Z jeho doporučení můžeme zdůraznit požadavek minimalizace mimorozpočtových institucí, požadavek na řešení dlouhodobě neudržitelné situace v oblasti veřejných výdajových programů a dlouhodobě neuspokojivé situace v oblasti zadávání veřejných zakázek.

Z publikovaného textu vyplývá jeden zjednodušený, ale významný závěr pro čtenáře, a to požadavek o větší kontrolu rozpočtových procesů veřejností a o větší transparentnost těchto procesů. Požadavek vyšší transparentnosti aktivit spojených s politickým rozhodováním naleznete i ve druhém, zde zmiňovaném sborníku textů vydaných českou pobočkou TI. Název „Transparentní procesy v politickém rozhodování“ na to jednoznačně ukazuje. Na různé neduhy netransparentnosti se zde, a nutno říci velmi úspěšně, snaží upozornit kolektiv autorů v pěti dílčích studiích s následujícími názvy:

David Ondráčka: Nedostatky vnitrostranické demokracie, aneb jak se dělá politika uvnitř českých stran, Adriana Krnáčová: Financování politických stran v ČR, Michala Štíčka: Depolitizace ústřední správy v ČR: nedokončený úkol, Petr Kolář: Vybrané problémy legislativního procesu a parlamentní praxe v České republice a Petr Prchal: Vyšetřování trestných činů volebních politických představitelů.

V předmluvě k tomuto sborníku můžeme číst: „Již delší dobu TIC se znepokojením sleduje početné případy zneužívání svěřené moci politickými představiteli, které je motivováno vlastním osobním prospěchem. Skutečnost, že česká politika zřejmě trpí zvýšenou mírou korupce potvrzují ... např. Globální barometr korupce.“ A jsme zase na začátku – u neslavného hodnocení korupce společností Transparency International.

mulace jsou však dílem autorů, kteří za ně bere plnou odpovědnost.

OECD analýza informačních technologií pro rok 2006

OECD publikuje každý druhý rok souhrnnou analýzu vývoje trhu informačních a komunikačních technologií v celosvětovém měřítku. V roce 2006 se orientovala na klíčové strukturální změny trhu, na vstup zemí mimo OECD na celosvětový ICT trh, a to zejména Číny a Indie. V příspěvku uvádíme vybrané informace a závěry z této OECD studie.

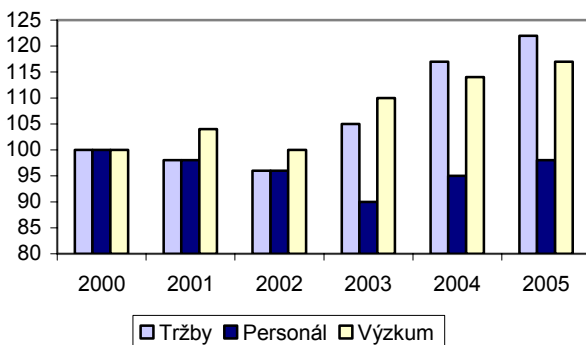
Růst ICT trhu v zemích OECD

Trh ICT se vyvíjí stabilně, pro rok 2006 se očekává nárůst o cca 6 %, přičemž tempo tohoto růstu se mezi zeměmi OECD postupně vyrovnává. Některé segmenty ICT trhu vykazují zvláště vysokou dynamiku, jedná se především o investice do internetových technologií a aplikací, mobilní aplikace a aplikace orientované na koncového spotřebitele. Další růst ICT trhu lze očekávat i v příštích letech, i když nikoli na úrovni 20 – 30 %, jak tomu bylo na konci devadesátých let.

Výdaje na ICT v letech 2000 – 2005 zejména díky nově se rozvíjejícím ekonomikám rostly celosvětově v průměru o 5,6 %, zatímco v zemích OECD o 4,2 %. Podíl OECD na trhu současně klesnul z 89 % v roce 2000 na 83 % v roce 2006. Výdaje na ICT rostou nejrychleji v zemích mimo OECD, např. v Číně se odhadují na 118 mld. USD s průměrným růstem 22 % od roku 2000, v Rusku je to 25 %, v Indii 23 %. Tento růst se zde projevuje i v růstu jejich podílu na světovém trhu, v objemu investic do ICT sektoru a v počtu a objemu akvizic.

Sektor ICT přímo zaměstnává v OECD zemích 14,5 milionů lidí, ale jak je patrné z obrázku 1, zaměstnanost v předních ICT firmách měla klesající tendenci a teprve od roku 2003 opět pozvolně roste. Naproti tomu v tržbách a výdajích na výzkum a vývoj docházelo u těchto 250 nejvýznamnějších firem do roku 2002 k výkyvům a mírnému poklesu, ale v posledním období vykazují poměrně silný nárůst. V roce 2005 jsou tak celkově o 20 procentních bodů výše, oproti roku 2000 (viz obrázek 1).

Obrázek 1: Trendy vývoje v 250 nejvýznamnějších ICT firmách (v USD, běžných cenách, index 2000 = 100)

Pramen: Information technology Outlook. Paříž, OECD 2006.

Výrobci elektronických produktů a zařízení z Asie zaznamenávají velmi rychlý nárůst. V důsledku levné pracovní síly získávají především Čína a Indie stále významnější podíl na trhu. U těchto zemí to navíc nejsou pouze ICT produkty, ale také služby realizované i v rámci offshoringu.

Významný nárůst zaznamenaly i výdaje na výzkum a vývoj. Tyto výdaje se zvyšovaly zejména v oblasti vývoje nových základních elektronických a komunikačních komponent,

nových softwarových řešení a ICT služeb. Přední firmy výrazně zintenzivňují své aktivity ve vývoji a s tím rostou i výdaje, jak již ukázal obrázek 1.

Restrukturalizace globálního ICT trhu

Světový ICT trh v současné době ovlivňují jak již zmíněné země mimo OECD, tak východoevropské státy. Tyto posuny v globalizaci trhu jsou dány konkurencí na trhu a snahou největších firem využít výhody nízkých nákladů v těchto zemích a jejich rychle rostoucí kapacitu včetně pracovní síly na poměrně vysoké odborné úrovni. To jsou důvody i pro to, že růst ICT trhu je dnes v těchto zemích rychlejší než v původních zemích OECD.

Trvale klesající ceny elektronických produktů při zvyšujících se výkonových a kvalitativních parametrech, tedy zlepšující se poměr cena/výkon, znamenaly i oživení v objemu mezinárodního obchodu. Na druhé straně dnešní podíl ICT produktů ve výši 13,2 % na celkovém objemu obchodu je pouze mírně vyšší než tento podíl činil v roce 1996. V tomto kontextu je třeba zmínit, že neúspěšnějším exportérem v zemích OECD je Irsko, jehož hodnota ICT exportu činila v roce 2004 20 mld. USD.

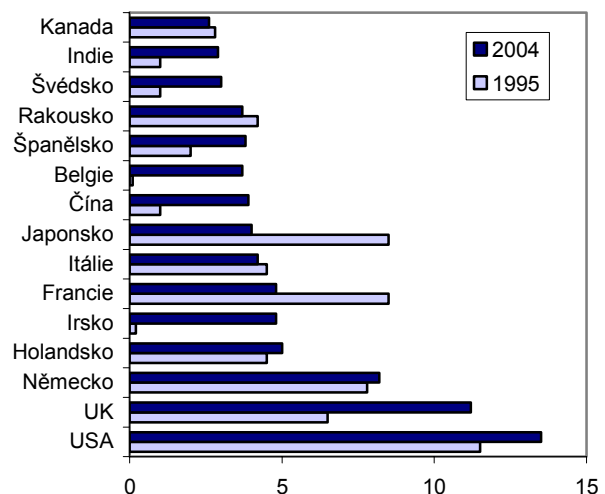
Orientace obchodu a přímých zahraničních investic se výrazně změnila s přesunem výroby a v menší míře i ICT služeb do zemí mimo OECD a východoevropských zemí. Očekává se, že tyto tendence se mohou ještě dále zesílit tak, jak se do těchto zemí budou přesunovat nejen výroby základních produktů, ale i produktů s vysokou přidanou hodnotou a současně i kvalifikačně náročnější služby, než je tomu v současné době.

Kromě uvedených tendencí byl pro změny na současném ICT trhu příznačný i vysoký podíl nových akvizic (např. Oracle, Microsoft, Infor, SSA Global a další), který byl v prvním pololetí roku 2006 vůbec nejvyšší od nástupu a prudkého rozvoje dot.com firem.

Globalizace služeb s podporou ICT

Velmi rychlý rozvoj informačních a komunikačních technologií umožňuje podstatné změny v geografickém rozložení poskytovaných informatických služeb.

Obrázek 2: Podíl ICT na celkovém exportu ve vybraných zemích (v %)

Pramen: Information technology Outlook. Paříž, OECD 2006.

Z hlediska podílu ICT produktů a služeb na celkovém exportu v některých zemích OECD a dalších vybraných státech světa došlo k poměrně významným posunům, jak ukazuje obrázek 2. Např. v USA, Velké Británii, Irsku, Číně, Belgii a Španělsku došlo mezi roky 1995 a 2004 k podstatnému nárůstu podílu ICT na celkovém exportu, na druhé straně ve Francii a Japonsku došlo k výraznému poklesu tohoto podílu. Pokud jde o Českou republiku, tak ta se v hodnocení OECD v tomto kontextu vůbec neobjevila.

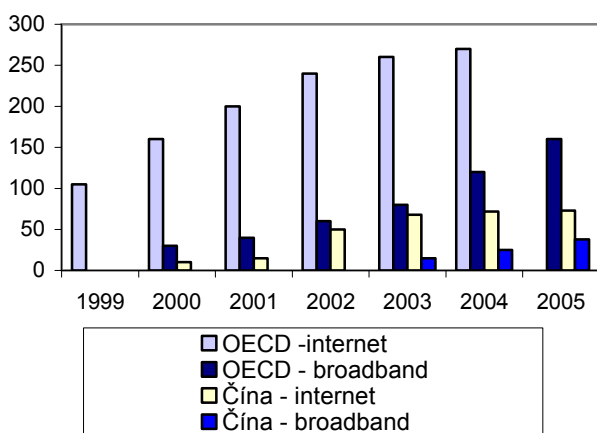
Významný konkurent – Čína

Čína vstoupila na ICT trh velmi dynamicky a v současné době téměř veškeré její aktivity spadají do oblasti finálních montáží ICT produktů, což ji v tomto směru odlišuje od ostatních asijských konkurentů. Růst exportu těchto produktů a pozitivní změny v poptávce na domácím trhu vedly k vysokému objemu zahraničních investic právě v oblasti ICT.

Na straně poptávky představuje Čína šestý největší trh, např. 2,5 x větší než trh Indie, ale na druhé straně je tento trh stále desetinou poptávky v USA. Čína je však v současnosti největším trhem v oblasti mobilních telefonů a druhým největším trhem osobních počítačů na světě. Tato dynamika je zesilována stále silnější poptávkou, ale svůj dopad má i příprava letních olympijských her v roce 2008.

Čína prodělala mezi roky v 1999 a 2005 i značný posun v počtech uživatelů internetu a širokopásmového připojení (broadband). Vývoj v této oblasti a srovnání s celkovým počtem uživatelů v zemích OECD ukazuje obrázek 3.

Obrázek 3: Rozšíření internetu a širokopásmového připojení v OECD a Číně (v milionech účastníků)

Pramen: Information Technology Outlook. Paříž, OECD 2006.

Tvorba a distribuce digitálního obsahu

Digitální obsah je dnes významnou součástí ICT odvětví. To zahrnuje např. hry, hudbu, vědecké publikace, nejrůznější typy mobilních aplikací a další. Každá z těchto aplikací vyžaduje specifický přístup k datům, specifické distribuční metody. Segment ICT trhu se tak postupně posunul z čistě zábavných produktů do komerčních aplikací s tím, že úspěšnost a rozšíření takových produktů a aplikací je velmi různorodá.

S tvorbou a distribucí digitálního obsahu dochází i ke změnám v preferencích běžného obyvatelstva a ve společnosti, tak např. počítačové on-line hry se stávají stále silnějším konkurentem standardní televize.

Vznikají nové obchodní modely, které se postupně testují a uvádějí do provozu. Ty zahrnují např. elektronické registrace a předplatné v případě on-line her, platby podle užití

(pay-per-use) v případě zpřístupňování hudebních nahrávek na internetu a další. Reklama se stává méně významnou u standardních televizí, ale naopak stále nabývá na významu na informačních serverech, v elektronickém obchodě apod. Navíc tak, jak se rozšiřuje rozsah vzájemně komunikujících a kooperujících uživatelů (peer-to-peer users), rozšiřuje se i počet komerčních aplikací právě pro tuto komunitu uživatelů.

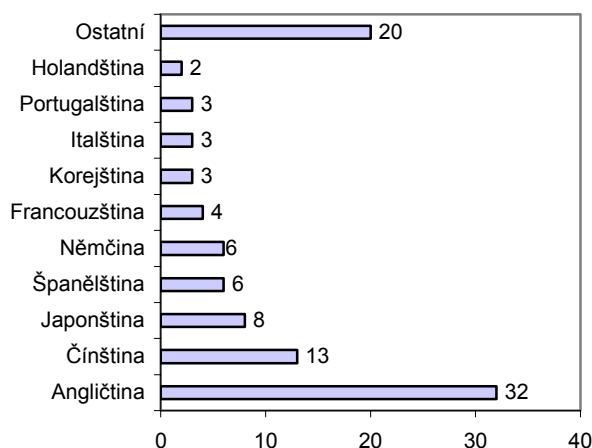
Rozvoj v informačních a komunikačních technologiích umožňuje velmi rychlé vývojové posuny i na technologické úrovni a v kvalitě digitálního obsahu. Tento vývoj však nepředstavuje samotnou tvorbu, ale úzkou kooperaci tvůrců obsahu, výrobců elektronických zařízení a distribučních společností v nejrůznějších oblastech, jako jsou infrastrukturní služby, prostředky a služby pro ochranu obsahu, platební systémy a další. Cílem přitom je efektivně a rychle využít všechny technologické novinky v celém komplexu řešení.

Další očekávaný vývoj

Rozvoj digitálního obsahu na ICT trhu představuje velmi významný fenomén dalšího ekonomického a společenského rozvoje. Umožňuje svým širokým spektrem aplikací, nástrojů, technologií a zejména stále se rozšiřující komunitou uživatelů přispívat ke kvalifikačnímu a technickému rozvoji a integraci dříve různorodých technických prostředků a technologií.

Internet vytvořil a dále rychle rozvíjí globální informační prostředí, které je předpokladem i globalizace ekonomické. Narůstající počty uživatelů jsme uvedli již na obrázku 3. Obrázek 4 pak dokresluje rozdělení uživatelů podle jazyka a ukazuje vedle převládající angličtiny i významný podíl Čínštiny a Japonštiny.

Obrázek 4: Podíl uživatelů internetu podle jazyka (v %)

Pramen: Information Technology Outlook. Paříž, OECD 2006.

Síťové technologie hrají v daných souvislostech klíčovou roli a posunují z úrovně běžné komunikace k poskytování dalších služeb, jako je radiofrekvenční identifikace objektů (RFID, radio frequency identification), lokalizační služby (location based services), navigační služby, monitorovací služby atd. Ekonomický nebo bezpečnostní význam všech těchto služeb je nesporný, na druhé straně je otázkou možnost jejich zneužití a různé další sociální dopady.

OECD Information Technology Outlook poskytuje mnohem komplexnější pohled na rozvoj informačních technologií, než bylo možné v tomto příspěvku obsáhnout. Jeho cílem však bylo poukázat na největší zajímavosti týkající se vývoje celosvětového trhu informačních a komunikačních technologií.